

Anna Oryńska

Johannes Crato von Craftheim

zasłużony lekarz wrocławian oraz trzech cesarzy

Johannes Kraft był synem wrocławskiego rzemieślnika i rajcy miasta. Jako wyróżniający się uczeń gimnazjum św. Elżbiety został stypendystą miasta. Otrzymał 20 guldenów rocznie, dzięki którym mógł rozpocząć studia teologii i filozofii w Wittenberdze. Młodzieniec zamieszkał w domu Marcina Lutra, którego żona i matka jego czworga dzieci – Katarzyna prowadziła rodzaj stancji dla studentów. Według relacji nieznanego nadawcy listu do Jerzego von Anhalt: *Dom Lutra wypełnia różnobarwny tłum chłopców, studentów, dziewcząt, wdów, starych kobiet i młodzieńców (...)*.

W domu tym panowały obyczaje przejęte z klasztorów, których wychowankami byli zarówno Marcin, jak i Katarzyna Luter. Mieszkańcy w milczeniu jedli posiłki przy jednym stole, słuchając głośnego czytania, wieczorami zaś zbierali się na wspólne śpiewy i modlitwy. Marcin Luter często pouczał swoich młodych podopiecznych. Jan Kraft prowadził dziennik, w którym notował wypowiedzi Lutra przy stole. W 1566 r. uczniowie zebrali te wszystkie swoje notatki i opublikowali drukiem zbiór myśli Marcina Lutra pt. „Tischreden” – „Rozmowy przy stole”.

Nauczycielem Jana Krafta był sławny Filip Melanchton. Wkrótce Marcin Luter zauważył, że zdolny młodzieniec ze względu na mało donośny głos nie ma warunków, aby zostać kaznodzieją. Wstawił się więc za nim do rady miasta, by pozwoliła stypendyście na zmianę kierunku studiów. Za zgodą fundatorów Jan rozpoczął studia

Johannes Crato von Craftheim
(1519 – 1585)

medyczne w Lipsku, które kontynuował w Padwie. Do Wrocławia powrócił w 1550 r. Otrzymał posadę lekarza miejskiego z roczną pensją 100 talarów. Do jego obowiązków należała m.in. opieka medyczna nad uczniami wrocławskich szkół, a także dbałość o higienę w mieście. Jan Kraft ożenił się z córką pisarza rady miejskiej. Była ona jego jedyną żoną, miał z nią syna i dwie córki.

W 1552 r. we Wrocławiu wybuchła straszna epidemia dżumy. Lekarz miejski okazał wielką ofiarność w jej zwalczaniu.

Wdzięczni mieszkańcy upamiętnili to wybięciem medalu pamiątkowego ku jego czci. Doświadczenia i obserwacje przebiegu epidemii pozwoliły Kraftowi na ich przeanalizowanie i wyciągnięcie wniosków. W 1555 r. opracował zasady profilaktyki i rygorów sanitarnych, które miały ochronić miasto przed kolejną epidemią. Zastąpił także jako lekarz ubogich.

Epitafium poświęcone Johannesowi Crato von Craffheimowi w kościele św. Elżbiety we Wrocławiu

Po przejściu na kalwinizm wdał się w polemiki religijne i stracił posadę miejską. Sława jego jako lekarza dotarła jednak aż na dwór cesarski. Wkrótce Jan Kraft został lekarzem nadwornym kolejnych trzech cesarzy: Ferdynanda I, Maksymiliana II, który nadał mu tytuł szlachecki – wtedy nastąpiła zmiana nazwiska na von Craffheim - oraz Rudolfa II, który ofiarował swemu lekarzowi posiadłość w Hrabstwie Kłodzkim z prawem wybudowania w niej kościoła

ewangelickiego i utrzymywania pastora. Obawiając się, że cesarz pod wpływem wdzięczności za ulżenie mu w cierpieniach może obdarzyć swego lekarza kolejnymi przywilejami, dworzanie nie wezwali Craffheima do łoża umierającego Rudolfa II.

Przebywając na katolickim dworze Habsburgów w Wiedniu czy Pradze, Craffheim pozostał wierny swojemu kalwińskiemu wyznaniu, a także swoim przyjaciołom we Wrocławiu. Zachowało się ponad 3 tys. listów, które pisał do nich. Są one kopalnią wiedzy o życiu na cesarskim dworze, rozlicznych intrygach i uroczystościach. Johannes Craffheim jest także autorem „Synopsis historiae urbis Vratislaviae” – pierwszego nowoczesnego dzieła historiograficznego dotyczącego dziejów Wrocławia.

Ostatnie lata życia spędził w rodzinnym Wrocławiu. Po śmierci żony w 1583 r. zamieszkał w miejskim przytułku, gdzie sprawował opiekę medyczną nad pensjonariuszami. Sam chorował na płuca i zmarł w 1585 r. Przy jego łożu śmierci czuwali jego wierni przyjaciele i - jak relacjonowali - zmarł w ich ramionach. Johannes Craffheim pochowany został w kościele św. Elżbiety. Autorem jego wspaniałego epitafium jest wybitny artysta – Gerhard Hendrik Pochodzący z Amsterdamu, osiadły we Wrocławiu artysta uważany jest za jednego z najwybitniejszych rzeźbiarzy nowożytnych Europy środkowej.

Alabastrowa rzeźba w centrum epitafium przedstawia „Sąd Ostateczny”. Wykonane z wielką dbałością o szczegóły przypominają klejnot – wielką broszę. Upamiętnia człowieka o niezwyklej biografii i przymiotach ducha: zdolnego, pracowitego, o szerokich zainteresowaniach i naukowej dociekliwości, oddanego swojemu lekarskiemu powołaniu, służącemu bliźniemu, wiernemu swemu wyznaniu wiary oraz przyjaciołom.

Anna Oryńska